Ki mint vet, úgy arat - tavaszi kerttervezés és palántázás

Réthy Katalin, ökológiai gazdálkodási mérnök
2021-03-03
Online előadás- Zuniverzum/ MAPER

MAGHÁZ- Kik vagyunk?

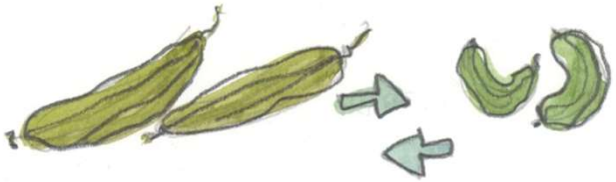

- 2012 óta működünk
- Kertészek, fajtamegőrzők, önkéntesek hálózata
- Kertek- gazdaságok: Hamarosan bemutató és oktatási tevékenység is
- Együttműködés az állami génbankkal (NBGK) és az ÖMKi- vel

KÖZÖSSÉGI HÁLÓZAT A MEZŐGAZDASÁGI SOKFÉLESÉGÉRT

MAGHÁZ

SZEZON

KERT

Vetőmagok – Alapfogalmak

- ***faj***: A biológiai rendszerezés alapegysége. Legegyszerűbb megközelítésben élőlények olyan csoportját értjük alatta, **melyek képesek egymással szaporodni és szaporodóképes utódokat létrehozni**. Faj például a paradicsom, a paprika, a hagyma.

- ***fajta****: A*z egyes fajok háziasított (domesztikált) állományain belül **elkülönülő populáció**. A fajtán belül az egyedek tulajdonságai nagyon hasonlóak, és a többi fajtától eltérőek. A fajták bk, ilyenkor keverednek a tulajdonságaik.

Vetőmagok– fajta típusok

- **Elismert fajta, modern fajta**: Más populációtól megkülönböztethető, egyöntetű, stabil- Fajtajegyzék, fajtaoltalom (nem cserélhető, árusítható szabadon)
  - Bolti magok nagyrésze
- **Tájfajta**: Helyi viszonyokhoz alkalmazkodott fajták, nem állnak fajtaoltalom alatt (de regisztrálhatóak), változatosság jellemzi őket
  - Szabadon cserélhető
  - Hozzáférés: Génbank, magbörzék, privát csere, gyűjtés

Vetőmagok– visszafoghatóság

- **Szabad elvirágzású/ szabad fajta**: magja minőségromlás nélkül fogható, az utódok tulajdonságai a szülőkével nagyjából meg fognak egyezni (lehet tájfajta, fajtaoltalommal nem védett modern fajta is)
- **Hibrid fajta, fajtahibrid**: Egy fajhoz tartozó, két vagy több fajta irányított keresztezéséből származó utódok
  - Magas hozam, ellenállóképesség
  - 100% egyöntetűség
  - Nem visszafogható
  - Jelölés a csomagoláson: F1/ F2

További info:
https://maghazblog.blog.hu/tags/fogalomt%C3%A1r

Tájfajták megőrzése, különlegességek megismerése

- **Tájfajták**
- Kiskerti- kisüzemi körülmények között jobban teljesítenek
- Az ipari szemléletű mezőgazdasági- élelmiszeripari rendszerbe nem illeszthetők be (lsd. modern fajták)
- A genetikai sokféleségben számtalan erőforrás rejtőzik (pl. alkalmazkodás a klímaváltozáshoz, új környezeti kihívásokhoz, helyi viszonyokhoz)
- Beszerzési források: Magbörzék, génbank, őstermelők- vetőmag előállítók

Magcserék, magbörzék

- Civil, helyi szervezésű, közösségi események
- Kis mennyiségű vetőmag felajánlása- saját használatra, felszaporításra+ egyéb növényi szaporítóanyagok
- Előadások , kapcsolódó programok
- Egyre nagyobb érdeklődés!
- Magbörze szervezés
- Magbörzék listája

Közösségi magbankok, magkönyvtárak

- Közös raktár vagy több raktár közös nyilvántartással
- A közösség részére közösen megállapított szabályok alapján hozzáférhető
- Koordinált magfogás: Kisebb kertek esetében segíthetnek feloldani az izolációs nehézségeket

- Magkönyvtár/ Magládikó: Nyilvános helyen, de meghatározott szabályok alapján hozzáférhető magok

Szezonkezdés- Palántázás

Miért palántázunk?

- Szezonhosszabbítás
- Védelem, kontrollált körülmények

Melyik növényeket?

- Paradicsom, paprika, padlizsán
- Egyes fűszer, gyógy és dísznövények (pl. bazsalikom)
- *Magról vetett hagymafélék*
- *Káposztafélék*
- *Tökfélék (Sütőtök, cukkini, uborka)*

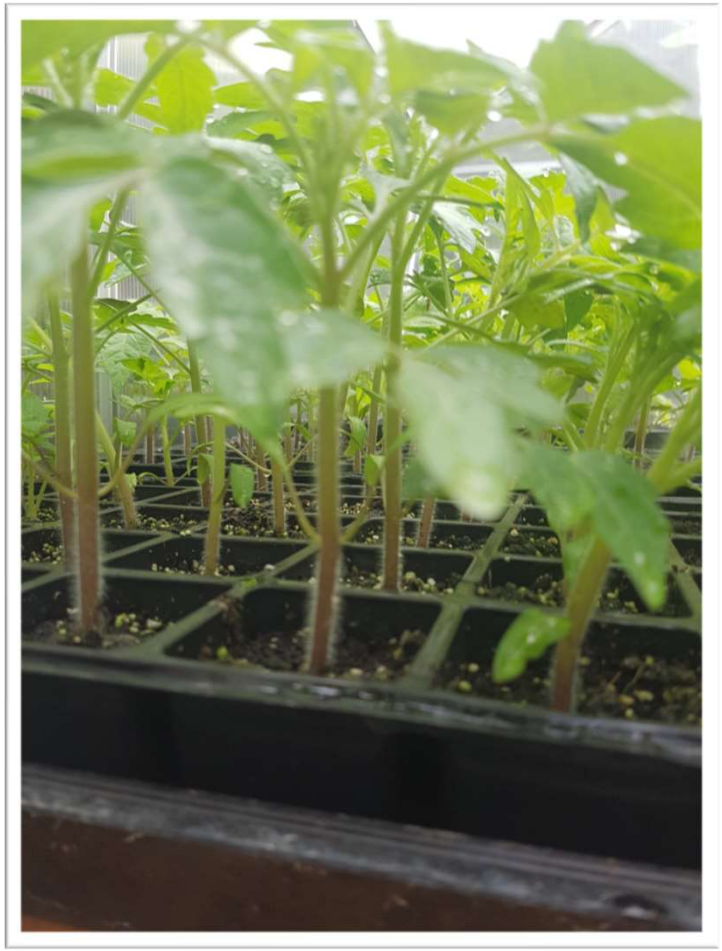

https://maghazblog.blog.hu/2020/06/23/_noparakert_3_resz_a_palantazas

Szezonkezdés- Palántázás

Mikor vessük palántának?

- Paprika, Padlizsán: február végétől (melegigényes, 25 C+!)
- Paradicsom: Március közepétől
- Tökfélék: Március végétől
- Káposztafélék: Március végétől

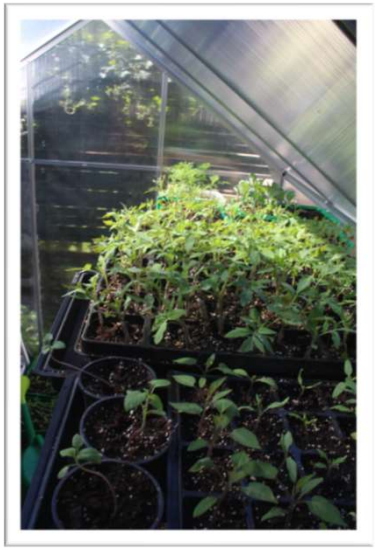

Mire kell figyelni?

- Fény
- Hőmérséklet
- Palántaföld
- Konténer mérete
- Kiültetés ideje

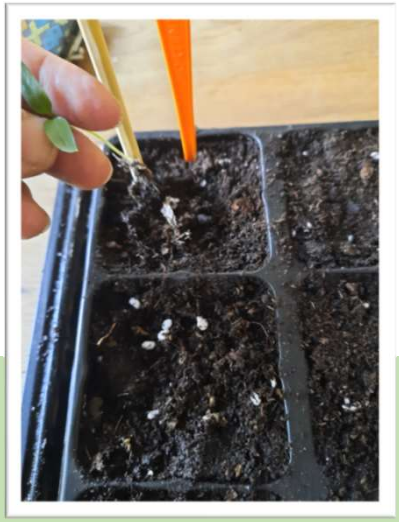

Haladó fogások

- Pikírozás/ tűzdelés
- Teás előáztatás, zuhany (csalán, kamilla)
- Beltéri nevelés mesterséges fénnyel

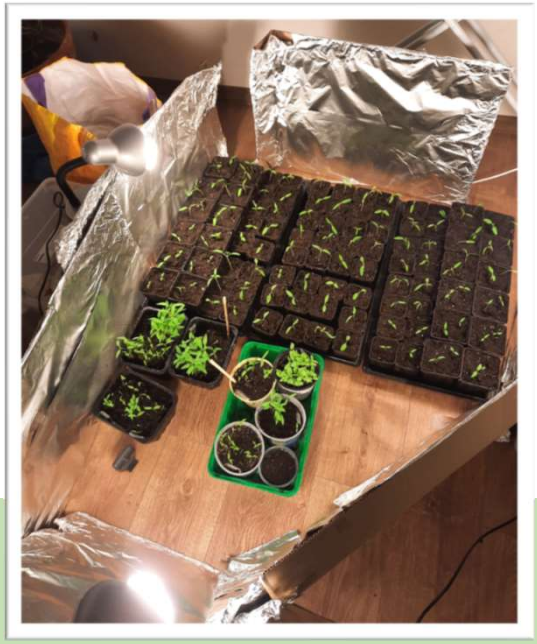

Új veteményeskert

- Mekkora legyen?
- Tájolás, elhelyezkedés- napos, félárnyékos részek lehetnek
- Felülnézeti vázlat: rajzoljuk be a fix elemeket is (pl. fák)

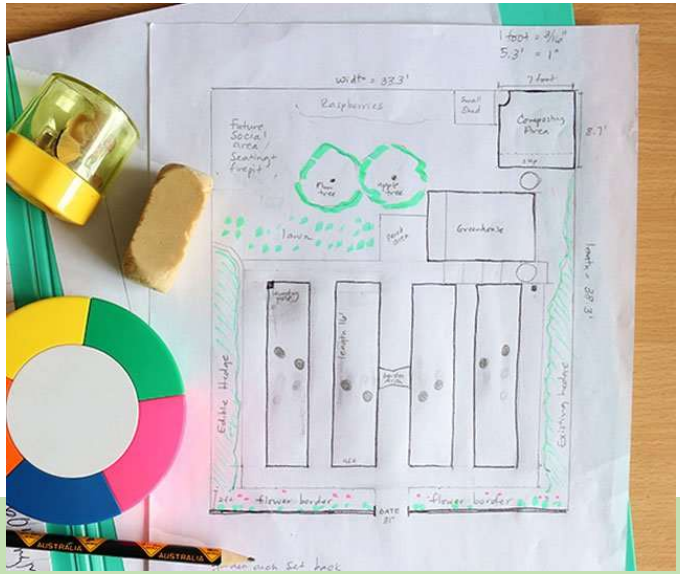

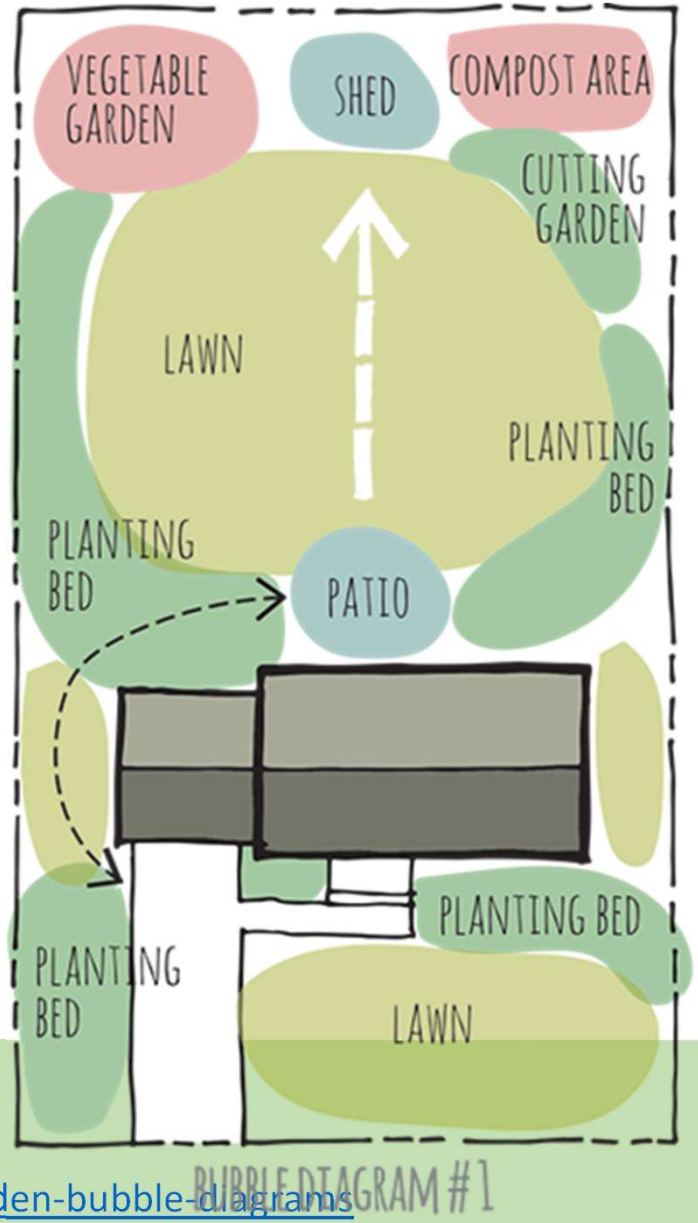

https://lovelygreens.com/how-to-draw-a-simple-garden-plan/
https://www.papergardenworkshop.com/blog/2015/2/14/designing-your-garden-bubble-diagrams

Új veteményeskert

Gyakorlati kérdések- lehetőségek

Ágyások kialakítása:

- Magaságyás
- Permanens ágyás
- Egy éves ágyás

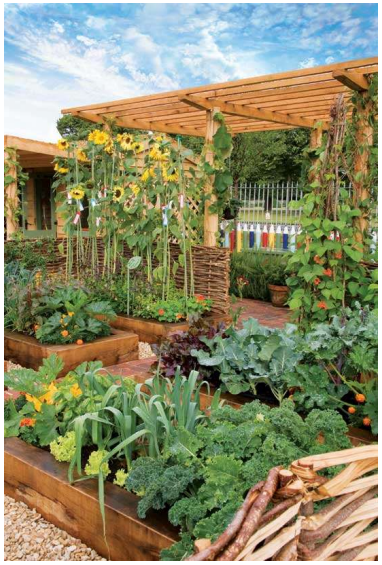

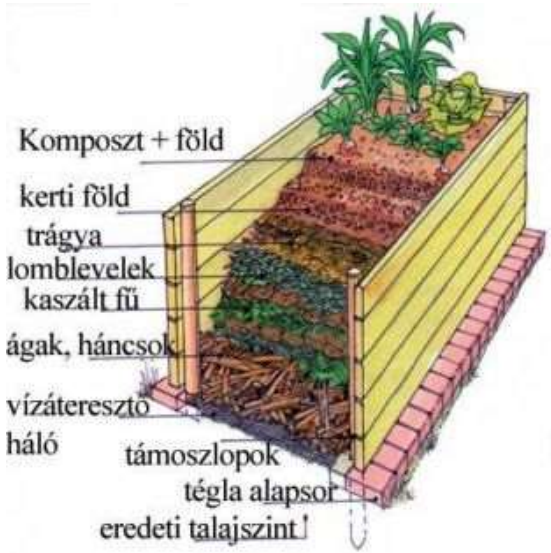

- Új terület feltörése: rotációs kapával, ásóval, ásóvillával, takarással
- Évelő növények (pl. fűszerek, gyümölcsbokrok helyének kijelölése)
- Öntözési lehetőségek

https://www.motherearthnews.com/organic-gardening/gardening-techniques/intensive-gardening-zm0z14fmzsto?utm_source=menpinterest&utm_medium=feed
https://humusz.hu/komposztalj/civil-szervezeteknek

Vetésforgó

A vetésforgó a vegyszermentes veteményesben több szempontból is hasznos:

- Csökkenti a kártevők, betegségek felhalmozódását a talajban
- Elkerülhető a tápanyagok egyoldalú kizsigerelése

- Azonos növénycsoportok- rokon növények között
- Legalább 4 év teljen el, mielőtt ugyanoda vetjük
- Váltakozzanak a „nagy étkű” és a kevésbé tápanyagigényes csoportok- így nem kell minden évben minden ágyást trágyázni

Vetésforgó: Növénycsoportok

Levélzöldségek:
Spenót, Saláta

Burgonyafélék:
Burgonya, Paprika,
Paradicsom, padlizsán

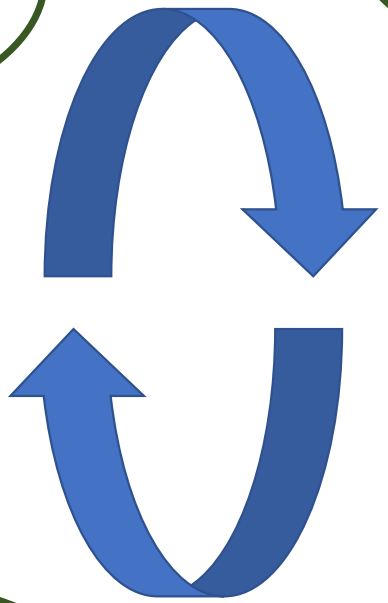

Kabakosok:
Cukkini, Uborka,
Sütőtök

Gyökérzöldségek:
Sárgarépa, Fehérrépa,
Cékla, Pasztinák

Pillangósok:
Bab, Borsó, Lóbab

Káposztafélék:
Káposzta, Karalábé,
Retek, Tarlórépa

Vetésforgó: Növénycsoportok

Csoportok összevonhatók- variálhatók, pl:

- Káposztá+ Egyéb levélzöldségek
- Három Nővér: Kukorica, futóbab, sütőtök
- Káposztá+ hüvelyes növények

Növénytársítás

- Fizikai (pl. kukoricaszárra fel tud futni a bab)
- Tápanyag (pl. a bab nitrogén megkötéssel segíti a tápanyagigényes szomszédjait)
- Növényvédelem: Kórokozók, kártevők távol tartása, hasznos rovarokat csalogatja
- Beporzó rovarok csalogatása

Hogyan társítsunk?

- Akár egy ágyáson/ soron belül; vagy váltakozó sorokba

Növénytársítás: Általános jótevők

- Ültessük őket minél több helyre!
- Büdöske, körömvirág: gyökérkártevők távoltartása, hasznos rovarok (pl. fátyolka, katicabogár)
- Rovarbeporzású növények köré-közé: Méhlegelő növények: méhbalzsam, borágó, napraforgó, pillangóvirág

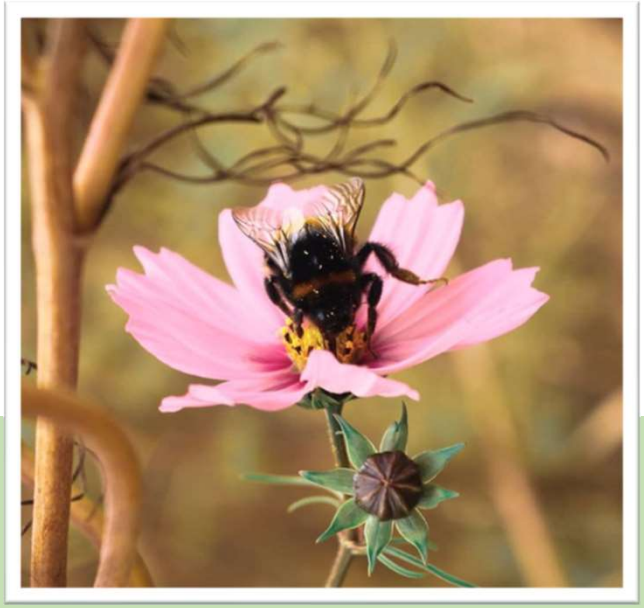

Növények környezeti igénye- Napsütés

Napos helyet kedveli:

- Paradicsom, paprika, burgonya
- Tökfélék: Cukkini, tök, uborka
- Kukorica
- Zöldbab

Félárnyékos helyen is megterem:

- Cékla
- Sárgarépa
- Fokhagyama, újhagyma

Nem bírja a tűző napot és a meleget:

- Zöldborsó
- A legtöbb saláta féle
- Spenót
- Retek

Növények környezeti igénye- Víz

Sok öntözést igényel

- Uborka, cukkini
- Zöldborsó, zöldbab
- Saláta, spenót
- Káposztafélék
- Paprika, padlizsán

Közepes vízigényűek:

- Paradicsom
- Sárgarépa, cékla
- Fokhagyama, hagyma

Szárazságtűrő:

- Okra
- Kukorica
- Sütőtök (terméskötés után)
- Napraforgó
- Fűszernövények: Rozmaring, kakukkfű, levendula

Növények helyigénye

Növény	Sortáv (cm)	Tőtáv (cm)	Tő/ m2	Tenyészidő
Retek	20- 25	5	80 – 100	Rövid
Spenót	20-25	5-10	40- 100	Rövid
Saláta	25-30	25- 30	9- 16	Rövid- közepes
Zöldborsó	30	5-10	30 -60	Közepes
Hagyma	20 - 40	5- 10	25- 100	Közepes- hosszú
Fokhagyma	20 - 40	5- 10	25- 100	Közepes- hosszú
Paradicsom	60- 100	50-100	1- 4	Hosszú
Paprika	60 - 80	40 - 60	2- 5	Hosszú
Padlizsán	100	80 -100	1	Hosszú
Bokorbab	30	8-10	30 -40	Közepes
Cukkini, főzőtök	80 -100	50- 80	1-2	Közepes
Sütőtök	100	100-150	1	Hosszú
Uborka	80- 100	20- 30	3-6	Közepes
Cékla	30	10	30	Közepes
Sárgarépa, fehérrépa	30	5	60	Közepes- hosszú
Káposzta	40	40	5- 6	Közepes- hosszú

Miért fontos a tenyészidő?

Elő és utóvetemények- ezzel maximálhatjuk a hely kihasználtságot

- Pl. Paradicsom, paprika, padlizsán kipalántálás előtt spenót, retek
- Zöldborsó után őszi- téli káposztá kiültetése
- Korai káposztá után zöldborsó, zöldbab vetése
- Fokhagyma, hagyma felszedése után vethető még retek, vagy őszi saláta, spenót

Időzítés

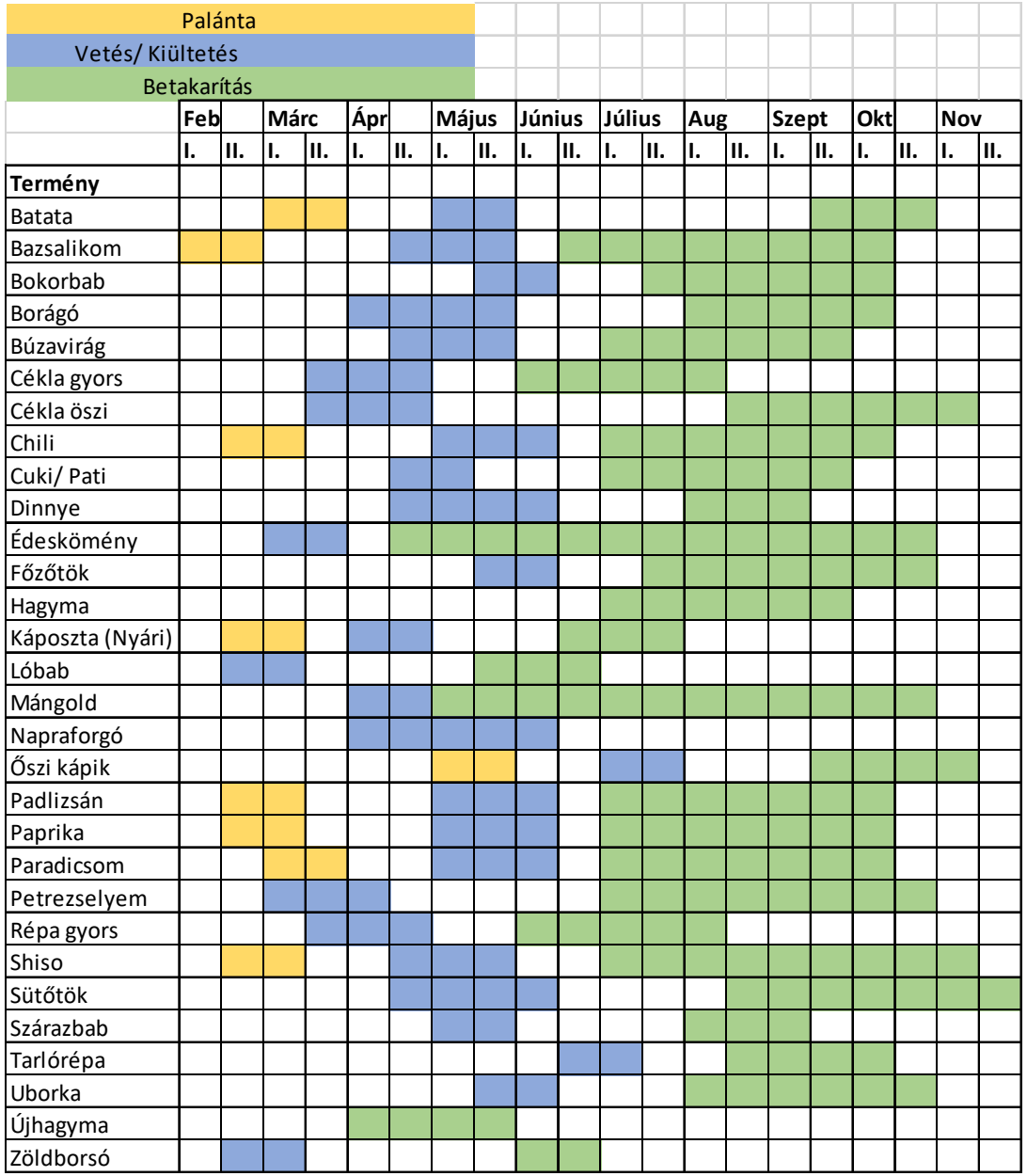
Palánta
Vetés/ Kiültetés
Betakarítás
Feb
Márc
Ápr
Május
Június
Július
Aug
Szept
Okt
Nov
I. II. I. II. I. II. I. II. I. II. I. II. I. II. I. II. I. II. I. II.
Termény
Batata
Bazsalikom
Bokorbab
Borágó
Búzavirág
Cékla gyors
Cékla őszi
Chili
Cuki/ Pati
Dinnye
Édeskömény
Főzőtök
Hagyma
Káposzta (Nyári)
Lóbab
Mángold
Napraforgó
Őszi kápik
Padlizsán
Paprika
Paradicsom
Petrezselyem
Répa gyors
Shiso
Sütőtök
Szárazbab
Tarlórépa
Uborka
Újhagyma
Zöldborsó

Vetési terv készítése

A6: Zinnia	B6: Batata	C6: Uborka/Cucamelon
A7: Spenót-->?	B7: Répa- fehérrépa	C7: Uborka/Cucamelon
	B8: Répa- fehérrépa	C8: TRUE kísérleti
	B9: Padlizsán Snack paprika	C9: TRUE kísérleti
	B10: Paradicsom (Det), bazsalikom	C10: TRUE kísérleti
	B11: Paradicsom (Indet), bazsalikom	C11: Paradicsom (Det.), bazsalikom
	B12: Physalis	C12: Paprika
	B13: ÁT. Spenót --> Uborka// Áttelelő hagymák	C13:
	B14: Cékla	C14: Zeller, pasztinák
	B15: ÁT. Fokhagyma (Gemidour)--> Gyökér/Tökféle	C15: ÁT. Saláta--> Cékla

Többre vagy kíváncsi?

www.maghaz.hu

maghazblog.blog.hu

Facebook, Instagram: Magház- Közösségi Hálózat a Mezőgazdasági Sokféleségért

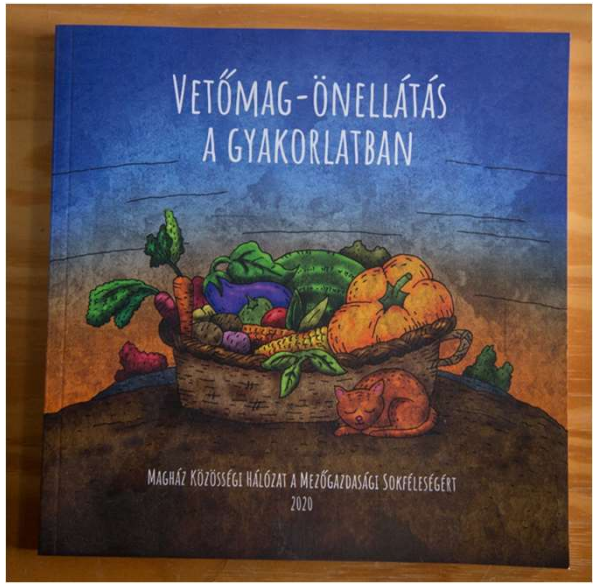

Facebook, Instagram: Szezon Kert

szezonkert@gmail.com